

Zapalenie kątów ust – czy to jedynie lokalny problem?

Sebastian Kłosek

Praca recenzowana

Zgłosił się do mnie rodzic z 8-letnim dzieckiem, u którego rozpoznałam zajądę. Opiekun powiedział, że pojawiają się one okresowo i sprawiają dziecku spore dolegliwości bólowe. Zaleciłam maść z witaminą A. Chłopiec zgłosił się jednak ponownie po 3 tygodniach, znowu z powodu kąтового zapalenia ust. Czy są to typowe zajądy czy też może objaw jakiejś innej choroby? Co mogłabym zaproponować pacjentowi?

Kątowe zapalenie jamy ustnej lub zapalenie kątów ust jest rozpoznaniem klinicznym, które wskazuje na proces zajmujący, najczęściej symetrycznie, jednocześnie skórę oraz błonę śluzową w okolicy kątów ust. W miejscu spojenia warg obserwuje się trójkątny rumień wraz z maceracją skóry i błony śluzowej, a także drobne owrzodzenia lub linijne pęknięcia o różnej głębokości (ryc. 1). Zmianom tym może towarzyszyć wysięk surowiczy lub krwawienie. W zmianach dłużej trwających można zaobserwować proliferację tkanki, grudki oraz złuszczenie, a także wysięk ropny w przebiegu bakteryjnego nadkażenia. Pacjenci najczęściej zgłaszają swędzenie lub bolesność oraz utrudnione rozwieranie ust uniemożliwiające mowę i przyjmowanie pokarmów. Niekiedy pacjenci podają również objawy ogólne i dotyczy to głównie sytuacji, w których zapalenie kątów ust jest związane z niektórymi chorobami systemowymi (1, 2, 3).

Częstość zapalenia kątów ust waha się od 0,7% do 4% u dorosłych oraz od 0,2% do 15% u dzieci. Użytkowanie protez lub aparatów ortodontycznych oraz zaburzenia rozwojowe w obrębie jamy ustnej zwiększają ryzyko wystąpienia zapalenia w tym obszarze (1, 4). W patomechanizmie zjawiska wskazuje się na macerację śliną jako podstawowy czynnik ułatwiający infekcję. Przedłużona ekspozycja skóry kątów ust na enzy-

my zawarte w ślinie powoduje rozluźnienie połączeń międzykomórkowych naskórka i tym samym ułatwia kolonizację przez *Candida albicans* oraz szczepy bakteryjne. W 20% przypadków za infekcję odpowiadają drożdżaki, w 20% – same bakterie (gronkowce lub paciorkowce), a w 60% jest to infekcja mieszana (1, 5).

Częstość zapalenia kątów ust waha się od 0,7% do 4% u dorosłych oraz od 0,2% do 15% u dzieci. Użytkowanie protez lub aparatów ortodontycznych oraz zaburzenia rozwojowe w obrębie jamy ustnej zwiększają ryzyko wystąpienia zapalenia w tym obszarze (1, 4).

Do czynników ryzyka zapalenia należą zatem stany zwiększające retencję śliny w kątach ust, uszkodzenia, infekcje (np. HIV, COVID-19) oraz choroby ogólne wpływające na zaburzenia gojenia i zmniejszenie efektywnej odpowiedzi immunologicznej (np. zespoły suchości, cukrzyca, nieswoiste zapalenia jelit, stany niedoborowe). Opisano także rzadko występujące zapalenie kątów ust w przebiegu gruczolaka *glucagonoma* (1, 2, 3, 6). U dzieci zapalenie kątów ust może przebiegać w formie ostrej lub przewlekłej. W tabe-

Ryc. 1. Obustronne zapalenie kątów ust u 7-letniej dziewczynki z zaburzeniem wyrzynania zębów oraz naczyniakiem wargi górnej.

Tabela I. Przyczyny kąтового zapalenia ust u dzieci i młodzieży (7)

Ostre kątowe zapalenie ust	Przewlekłe kątowe zapalenie ust
<ul style="list-style-type: none"> ■ uraz mechaniczny ■ pęknięcie spoidła ust w czasie procedur stomatologicznych ■ uraz ostrą krawędzią zabawki lub np. lizanie szerokiego lizaka ■ uraz nicią dentystyczną ■ ostre choroby gorączkowe 	<ul style="list-style-type: none"> ■ stany chorobowe przebiegające z suchością skóry (atopowe zapalenie skóry, rybia łuska, trądzik leczony doustnymi retinoidami, hiperwitaminoza A) ■ <i>acrodermatitis enteropathica</i> (mutacja w genie powodująca niedobór cynku) ■ zespół Downa ■ stany niedoborowe (niedokrwistość z niedoboru żelaza, kwasu foliowego lub witaminy B12, niedobór witamin B2, B3, B5, B6, cynku) ■ zespół złego wchłaniania (mukowiscydoza, choroba Leśniowskiego-Crohna) ■ cukrzyca ■ zapalenia skóry wokół ust ■ nawykowe oblizywanie warg, ssanie kciuka ■ zakażenie drożdżakowe jamy ustnej po długotrwałej antybiotykoterapii lub steroidoterapii

li I zebrano główne przyczyny kąтового zapalenia ust u dzieci (7).

W postępowaniu diagnostyczno-leczniczym w pierwszej kolejności należy uwzględnić czynniki miejscowe i je wyeliminować. Najczęściej pomijanym czynnikiem ryzyka jest nawykowe oblizywanie warg, bez usunięcia którego postępowanie lecznicze będzie skazane na niepowodzenie.

Przy podejrzeniu zakażenia grzybiczego jamy ustnej działaniem z wyboru jest ocena mykologiczna i zastosowanie preparatu przeciwgrzybiczego do pędzlowania jamy ustnej z nałożeniem na kąty ust. Uzupełnieniem mogą być preparaty probiotyków do rozpuszczenia w jamie ustnej. Jeśli zakażenie jest typowo lokalne można zastosować preparat miejscowy zawierający środek przeciwbakteryjny i przeciwgrzybiczy. Miejscowy glikokortykosteroid, dołączony do wcześniejszych leków w stanach z silną komponentą zapalną, może przyspieszyć gojenie. U dzieci powyżej 12. roku życia można zastosować pomadkę zawierającą klotrimazol, chlorquinaldol, które działają przeciwgrzybiczo i przeciwbakteryjnie, a także olej rycynowy i witaminę E (1, 4, 7).

Istotne jest nawilżenie kątów ust w stanach suchości skóry. W tym celu można zalecić pomadki ochronne, maść na bazie oleju lnianego lub maść recepturową z witaminami według poniższego składu (7):

Rp.

Vit. D3 20 000 j

Vit. A 20 000 j

Linomag liq. 10,0

Lekobaza ad 50,0

MDS. 3-4 razy dziennie w kąty ust

W przypadku niepowodzenia leczniczego pierwszej linii po 2-3 tygodniach lub nawrotów, mimo wykluczenia wszystkich miejscowych czynników ryzyka, należy rozważyć przyczyny ogólne i zbadać pacjenta w tym kierunku (glukoza na czczo, stężenie hemoglobiny glikowanej, poziom żelaza z oceną ferrytyny, poziomy kwasu foliowego i witamin z grupy B) oraz rozważyć diagnostykę w kierunku nieswoistych zapaleń jelit przy współwystępowaniu objawów brzusznych (1-4, 7).

Sebastian Kłosek
Zakład Patologii Jamy Ustnej Uniwersytet Medyczny
w Łodzi
Kierownik:
dr hab. n. med. dr n. hum. prof. UM Sebastian Kłosek

Piśmiennictwo

1. Federico JR, Basehore BM, Zito PM. Angular Cheilitis. Island: StatPearls Publishing; 2022.
2. Papierz U, Żegota A, Dudko A i wsp. Zapalenie kątów ust – jak nie popełnić błędu? Dermatologia po Dyplomie. 2018; 9(5): 41-44.
3. Cabras M, Gambino A, Broccoletti R i wsp. Treatment of angular cheilitis: A narrative review and authors' clinical experience. Oral Dis. 2019; 26(6): 1107-1115.
4. Fajriani F. Management of Angular Cheilitis in children. J Dentomaxillofac Sci. 2017; 2(1): 1-3.
5. Oza N, Doshi J. Angular cheilitis: A clinical and microbial study. Indian J Dent Res 2017; 28(6): 661-665.
6. Riad A, Kassem I, Issa J i wsp. Angular cheilitis of COVID-19 patients: A case-series and literature review. Oral Dis. 2022; 28 Suppl 1(Suppl 1): 999-1000.
7. Kaszuba A, Kuchciak-Brancewicz M. Ilustrowana dermatologia dziecięca. Lublin: Czelej; 2013, s. 75-76.